

Moderniseringsdepartementet
Postboks 8004 Dep

0030 Oslo

MODERNISERINGSDEPARTEMENTET
ARKIVKODE 650
29 MARS 2005
SAKSB. KPA - ANH
SAKSNR 200404502-84

FORBRUKERRÅDET

Saksbehandler:
HST

Vår dato:
22.03.2005

Vår referanse:
05-00010-02
HST-429

Deres dato:

Deres referanse:
200404502-/ANH

Høring – Forslag til forskrift etter konkurranseloven § 3 om unntak fra konkurranseloven for bokomsetning – bokavtalen

Forbrukerrådet viser til avtale med saksbehandler Anders Karthum Hansen, og oversender herved høringssvar fra Forbrukerrådet.

Førrige bokbransjeavtale og dispensasjon for denne utløp 31. desember 2004. Regjeringen presisterte i brev av 13. september 2004 til partene i denne avtalen, at avtalebestemmelser om fastpris kan godtas i ny bokbransjeavtale under forutsetning av at ingen distribusjonskanal gis eksklusiv rett til rabatt. En ny avtale skal heller ikke kunne videreføre fastpris på skolebøker og omsetningsmonopol for bokhandlerne for denne bokgruppen.

I ny konkurranselov er det ikke samme adgang til enkeltvedtak om dispensasjoner fra lovens forbud som etter den tidligere loven. I stedet legger konkurranseloven § 3 opp til at Kongen ved forskrift kan gi markeder eller næringer med avtaler og ordninger som er i strid med loven, særskilt unntak fra hele eller deler av denne.

Forbrukerrådet ser at bøker har en viktig kulturpolitisk oppgave i vårt samfunn som det vil være viktig å stimulere og ivareta. Det vil være viktig å sikre forbrukere tilgang til et godt utvalg av bøker til en rimelig pris, og på denne måten stimulere interessen for litteratur. Samtidig er det viktig å se at bokbransjen også er en kommersiell bransje med kommersielle interesser. I dette ligger interesse for profittmaksimering ved salg av bøker. Forbrukerrådet ser derfor at forslag til forskrift om bokomsetning må vurderes opp mot både økonomiske og kulturpolitiske hensyn.

1. Fast utsalgspris for bøker

I føringen fra moderniseringsminteren og kulturministeren til Den norske Forleggerforeningen og Den norske Bokhandlerforeningen ble det åpnet for en videreføring av fastprissystemet for skjønnlitteratur og allemennlitteratur. Samtidig ble det understreket at det var uaktuelt å opprettholde fastpris for skolebøker.

Forbrukerrådet støtter seg til høringsforslaget fra Konkurransetilsynet, at fastpris for bokgruppe 1 (skolebøker), bokgruppe 2 (lærebøker for høyere utdanning og fagbøker for profesjonsmarkedet) og bokgruppe 7 (kommisjonsbøker, lover, forskningsrapporter og tilsvarende), ikke kan opprettholdes.

UTGIVER AV:

Forbrukerrådet
The Consumer Council
of Norway

Postadresse:
P.b. 4594 Nydalen
NO-0404 Oslo

Besøksadresse:
Rolf Wickstrøms vei 15
0486 Oslo

Org. nr.:
NO 871 033 382 MVA

post@forbrukerradet.no
forbrukerportalen.no

Publikumstelefon:
815 58 200
Sekretariatet,
tlf.: 23 40 05 00

Forbrukerrådet er svært positiv til at det er foreslått en opphevelse av fastpris på skolebøker og en opphevelse av den enerett bokhandelen har på salg av skolebøker. Forbrukerrådet har tidligere vært, og er fortsatt svært skeptisk til reguleringen av salg på skolebøker. Vi mener det er svært uheldig at skoleelever og kommuner med anstrengt økonomi skal være med å subsidiere reguleringen av bransjen på dette området. Dette resulterer i at norske skoleelever sitter med utdaterte skolebøker, da skolene ikke har råd til å bytte ut bøkene jevnlig.

Forbrukerrådet støtter seg videre til Konkurransetilsynets forslag for å begrense fastprisperioden for bokgruppe 3-5, slik at den senest løper ut 31. mars året etter utgivelsen, samtidig som den maksimale fastprisperioden begrenses til 9 måneder. Fastpris på bøker vil som nevnt i høringsnotatet, medføre et underforbruk av bøker som er blitt utgitt da man kan anta at prisen ved fastpris vil være høyere enn ved fripris. Forbrukerrådet er enig i at det er viktig å opprettholde og videreutvikle en kulturell bredde som vi har blant bokutgivelser i dag, men mener at det ikke bør være forbrukere som ved kjøp av bøker som skal subsidiere dette gjennom å betale en høyere pris på bøker. Forbrukerrådet mener det er svært uheldig hvis forbrukere skal subsidiere en kommersiell bransje og deres inntekter, med det argument at det skal opprettholde en viktig kulturpolitisk oppgave i forbindelse med salg av breddeutgivelser for bøker og opprettholdelse av bokhandelen i distriktene. Forbrukerrådet ser på det som svært positivt hvis flere forbrukere får mulighet og råd til å kjøpe bøker, og på denne måten eliminere faren for at bøker blir et gode noen forbrukere ikke har råd til å skaffe seg.

Det andre argumentet for å bevare fastpris, er opprettholdelse av et bokhandlernetzverk i distriktene. Forbrukerrådet mener det er viktig å prøve å opprettholde bokhandlere ute i distriktene, slik at flest mulig forbrukere skal få ha en bokhandel i sitt geografiske nærrområde. Dette vil imidlertid strekke seg så langt det vil være bedriftsøkonomisk lønnsomt. Det er viktig å være klar over at bokhandlerne i seg selv ikke er et kulturpolitisk gode, og at det kulturpolitiske hensyn må være å sikre litteraturen og ikke å yte ervervsstøtte. Videre lever mange bokhandlere i dag også av å selge kontorrekvisita og andre varer enn bøker, og i en del tilfeller vil også bøker utgjøre en mindre del av butikken.

Forbrukerrådet mener som nevnt over, at det er viktig å ta vare på bokhandelen i distriktet, da bokhandelen er med på å formidle bøker og litteratur til forbrukere. Forbrukerrådet ser imidlertid også at bibliotekene er med på å fylle en slik viktig kulturpolitisk rolle. Viktige tiltak for å stimulere kulturpolitisk bredde i det norske bokmarkedet, vil dermed også være opprettholdelse av bibliotek i distriktene.

Videre er det viktig å se på markedet i lys av nye kanaler som dukker opp som en følge av den teknologiske utviklingen i samfunnet generelt. Formidling og informasjon om bøker på Internett fyller en svært viktig oppgave, og vil mest sannsynlig bli viktigere i tiden fremover. Her er det selvfølgelig viktig å ta innover seg det faktum at alle ikke har tilgang til Internett, og dermed ikke vil kunne benytte seg av denne formidlings- og informasjonskanalen. Her vil selvfølgelig bokhandelen, men også bibliotekene spille en svært viktig rolle.

Forbrukerrådet er derfor svært positive til høringsforslaget på en opphevelse av fastpris for bokgruppene 1, 2 og 7, og en begrensning av fastprisperioden for bokgruppe 3-5, og ser at dette vil være et steg i riktig retning for at bokmarkedet skal kunne tilby et tilstrekkelig mangfold til en riktigere pris for forbrukerne.

2. Rabattgrenser

Bokavtalen foreslår en rett til å gi rabatt på den faste bokprisen i bokgruppene 2, 3 og 4 på inntil 12,5 %. Retten til å gi rabatt gjelder for alle salgskanaler. Forslaget gjør noe unntak for salg til offentlig bibliotek der grensen for rabatt er foreslått noe høyere, til 20 %.

Forbrukerrådet stiller seg svært positiv til at alle salgskanaler gis lik mulighet til å gi rabatt i fastprisperioden, slik at man eliminerer konkurransebegrensningen hos noen utsalgskanaler og på denne måten oppnå like konkurransevilkår. Forbrukerrådet ser imidlertid at retten til å gi lik rabatt, og

en fastsettelse av størrelsen på rabatten, vil være konkurransebegrensende, men ser samtidig at dette vil være et steg i riktig retning da man gjennom dette vil oppnå like konkurransevilkår hos utsalgskanalene.

3. Fellesnedsettelse

Partene foreslår i Bokavtalen at fellesnedsettelse (Mammut) kun kan arrangeres av de to foreningene i fellesskap. Ved en fellesnedsettelse fastsetter det enkelte forlag nettoppris og veiledende utsalgspris på sine bøker.

Forbrukerrådet ser at fellesnedsettelse er en form for samarbeid om salgsperioder og rabatter, men ser samtidig den populariteten slike felles boksalg har fått. Slike fellesnedsettelse kan gjennom sin popularitet være med på å stimulere interessen for litteratur og bøker, og dermed være til en fordel for både forbrukere og partene i bransjen. En forutsetning Forbrukerrådet ønsker å sette til slike fellesnedsettelse er muligheten for utsalg til å gjennomføre egne salg til egne rabatter.

Forbrukerrådet støtter seg her til Konkurransetilsynets vurderinger om at det er ønskelig med økt konkurranse på pris både i leverandørleddet og på forhandlernivå. Økt konkurranse på pris kan bidra til å heve etterspørselen etter norsk litteratur, noe som ikke bare vil stimulere interessen til de kommersielle titlene, men også fremme interessen for smalere titler og dermed bidra til å opprettholde bredden i norske utgivelser.

4. Litteraturabonnement

Bokavtalens bestemmelser om litteraturabonnementer inngår som ledd i å sikre tilfanget av norsk skriftkultur og verdifull oversatt litteratur. Abonnementsordningen går ut på at medlemmer av Den norske Bokhandlerforeningen tilbys faste rabattsatser på bøker. Det foreslås en rekke ulike abonnementsordninger hvor fellesnevneren er at det gis 70 % rabatt på førsteeksemplar og 1-2 % sortimentsrabatt.

Felles for alle abonnementsordningene er at det foreslås visse føringer for abonnementsavtalene som avtales mellom Den norske Forleggerforeningen og den enkelte bokhandel. Disse knytter seg til beregning av rabatten, retur- og gjenkjøpsrett.

Forbrukerrådet stiller seg positiv til litteraturabonnementer som nevnt i høringsnotatet, og ser at en slik ordning er med på å skape en bred distribusjon av bøker i Norge. Denne ordningen sikrer at også mindre bokhandlere får mulighet til å tilby smalere titler. Her bør, etter Forbrukerrådets syn, det kulturpolitiske hensynet veie tungt. Mangfold og bredde i litteraturen vil være viktig for forbrukere.

5. Skaffe- og leveringsplikt

Forslaget til Bokavtale inneholder en plikt for den enkelte bokhandel, etter forespørsel fra kundene, til å skaffe bøker som lagerføres av forlagene. Forlagene skal ha leveringsplikt til bokhandlerne.

Forbrukerrådet ser at en slik ordning kan virke konkurransebegrensende og etableringshindrende, men ser samtidig at det også er flere fordeler ved en slik ordning, samt at det fortsatt vil være mulig å drive forlag uten å melde seg inn i Den norske Forleggerforening.

Forbrukerrådet ser at skaffe- og leveringsplikt vil være med på å sikre et bredt tilbud av utgivelser hos alle forhandlere som er medlem av Den norske Bokhandlerforening, og at dette vil komme forbrukerne til gode i form av bredde og tilgjengelighet. Dette vil også være med på å sikre tilgjengelighet av etterspurt smal litteratur hos mindre bokhandlere. Forbrukerrådet stiller seg derfor positiv til dette, og ser at kulturpolitiske hensyn bør tas i betraktning her.

6. Standard frakt- og leveringsbetingelser

Forbrukerrådet har ingen innvendinger på felles frakt- og leveringsbestemmelser til de enkelte utsalgsstedene, da hensynet bak dette forslaget ser ut til å være å skape mest mulig like vilkår for bokhandlerne uavhengig av geografisk plassering, og at det dermed vil være distriktpolitiske hensyn som ligger bak disse betingelsene.

7. Bokklubbers vervekampanjer

Partene foreslår i avtalen at bokklubber kan tilby nytt medlem inntil tre gratis velkomstbøker mot minimum ett års medlemskap. Bøker som er bundet av fastpris kan ikke benyttes som velkomstbøker.

Forbrukerrådet stiller seg positiv til en begrensning av antallet velkomstbøker i bokklubbene, og ser at dette vil bidra til å skape mer like konkurransevilkår mellom utsalgskanalene. Vi ser imidlertid at en minste lengde på bindingstid kan virke innelåsende for forbukere, og stiller oss derfor kritiske til dette. Samtidig ser vi at de samme bøker vil være tilgjengelige også i andre utsalgskanaler, og at det dermed vil være opp til forbrukerne selv om de ønsker medlemskap eller ikke.

10. Standardkontrakter om royaltysatser m. m.

Forbrukerrådet har ingen kommentarer til dette punktet.

11. Ikrafttredelse og varighet

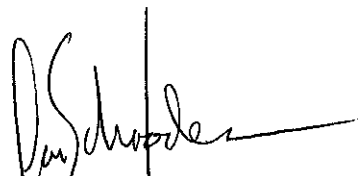
Forbrukerrådet ser at aktørene i bokbransjen nå i lengre tid har vært klar over at det var sannsynlig at det ville kunne komme betydelige endringer i bokbransjeordningene, men ser samtidig at det kan være ønskelig fra bransjens side med en form for overgangsordning. Forbrukerrådet ønsker ikke å komme med forslag til dato for ikrafttredelse, men lar dette være opp til myndighetene og bransjen å vurdere.

Forbrukerrådet ser at det vil være naturlig at forskriften for en form for varighet slik at forskriften evalueres og eventuelt revideres etter en periode. Forbrukerrådet støtter seg derfor her til forslag fra Konkurransetilsynet om at forskriften bør ha samme varighet som forslag til Bokavtale, som er satt til ut 2010.

Forbrukerrådet stiller seg positiv til høringsforslaget, og tror at dette vil være et steg i riktig retning for det norske bokmarkedet. Vi har tro på at dette vil komme både bransjen og forbrukerne til gode. Selv med mer konkurranse vil litteraturen fortsatt fylle sin viktige kulturpolitiske oppgave. Forbrukerrådet har ingen tro på at dette vil svekke bransjen, men heller styrke den ved at aktører i bransjen kan konkurrere mer på like vilkår. I bunn og grunn ønsker vi alle et bokmarked som gjenspeiler både mangfold, riktig pris og tilgjengelighet.

Med hilsen

for Forbrukerrådet

Jan Schrøder
underdirektør

Hilde Stenstad
rådgiver